

Anotace rozhodnutí Evropského soudu pro lidská práva

Rozsudek ze dne 12. ledna 2023 ve věci č. 7286/16 – *Potoczka a Adamčo proti Slovensku*

Senát první sekce Soudu dospěl jednomyslně k závěru o porušení článku 8 Úmluvy, jelikož odposlech mobilního telefonu první stěžovatelky v rámci trestního řízení proti druhému stěžovateli nebyl proveden na základě zákona. Rovněž jednomyslně Soud konstatoval i porušení článku 13 Úmluvy, neboť stěžovatelé nedisponovali účinným prostředkem nápravy sloužícím k zpochybnění důvodnosti příkazu k odposlechu.

I. Skutkové okolnosti

Stěžovatelé spolu v předmětné době žili jako pár. V rámci trestního řízení týkajícího se druhého stěžovatele vydal krajský soud v květnu 2004 příkaz k odposlechu mobilního telefonu první stěžovatelky. V prosinci 2005 byl druhý stěžovatel obviněn z trestného činu vydírání spáchaného jako člen organizované skupiny. Obvinění se zakládalo mj. na informacích získaných odposlechy. V průběhu trestního řízení nahlížel druhý stěžovatel dvakrát do spisu, obsahujícího utajenou přílohu s přepisy odposlechů.

První obžalobu druhého stěžovatele odmítl Speciální soud v červenci 2008 z důvodu procesních vad. Druhá obžaloba byla podaná v únoru 2016 a opírala se mj. o informace získané z odposlechů. V dubnu 2018 nicméně okresní soud zastavil toto trestní stíhání s ohledem na právo druhého stěžovatele na řízení v přiměřené lhůtě. Poukázal na délku trestního řízení a dobu, která uplynula od údajného páchaní trestné činnosti. Soud se nijak nevyjádřil k příkazu k odposlechu.

Ústavní soud odmítl jako nepřijatelnou ústavní stížnost stěžovatelů, namítající porušení jejich práva na spravedlivý proces a práva na respektování soukromého života.

II. Odůvodnění rozhodnutí Soudu

K TVRZENÉMU PORUŠENÍ ČLÁNKU 8 ÚMLUVY

Stěžovatelé namítali, že příkaz k odposlechu nebyl odůvodněn a že soud, který ho vydal, během jeho výkonu nemonitoroval, zda důvody k odposlechu i nadále přetrvávají.

a) K přijatelnosti

Vláda upozornila, že první stěžovatelka ve vnitrostátním řízení ani v řízení před Soudem nijak nedoložila, že by se jí příkaz k odposlechu týkal. Soud v této souvislosti připomenul, že stěžovatel musí dle článku 34 Úmluvy prokázat, že byl namítaným opatřením přímo dotčený. Současně poznamenal, že tajný odposlech komunikací, o něž v projednávaném případě šlo, ze své podstaty komplikuje dotčeným osobám prokázání, že na ně takové opatření dopadalo. Proto Soud zkoumal, zda první stěžovatelka předložila *prima facie* důkazy podporující její verzi událostí.

Ve věci nebylo nijak zpochybněno, že odposlouchávaná telefonní linka byla vedena na první stěžovatelku, která ji také hradila. Vláda zároveň nepředložila důkazy, že by odposlechy pokrývaly výhradně konverzace vedené druhým stěžovatelem. Stěžovatelka tedy *prima facie* doložila, že odposlechy mohly zasahovat do jejích práv dle článku 8 Úmluvy, čímž se důkazní břemeno přesunulo na vládu, která mohla dané námitky vyvrátit. Protože tak neučinila, Soud považoval první stěžovatelku za oběť namítaného porušení článku 8 Úmluvy.

b) K odůvodněnosti

Soud předdeslal, že námitky se bezpochyby týkají zásahu do práva stěžovatelů na respektování jejich soukromého života a korespondence podle článku 8 Úmluvy. Ustanovení čl. 8 odst. 2 Úmluvy předpokládá, že do těchto práv lze zasahovat pouze v případech, kdy to je v souladu se zákonem a nezbytné v demokratické společnosti. Soud dále připomněl, že systém tajného odposlouchávání za

účelem ochrany národní bezpečnosti může představovat riziko k podkopání či dokonce zničení demokracie pod záminkou její ochrany; z toho důvodu je nezbytné, aby existovaly odpovídající a účinné záruky proti jeho zneužití (*Dragojević proti Chorvatsku*, č. 68955/11, rozsudek ze dne 15. ledna 2015, § 83).

V projednávané věci vnitrostátní právo vyžadovalo, aby byl příkaz k odposlechům odůvodněn. Soudu sice příslušný příkaz nebyl předložen, nicméně bez jakéhokoli vyjádření vlády k této věci považoval za prokázané, že neobsahoval žádné odůvodnění nad rámec žádosti státního zastupitelství a konstatování, že získání nezbytných důkazů by jinými prostředky nebylo možné či účinné. Ani tato žádost nebyla Soudu zpřístupněna. Absenci právního základu nijak nezpochybňovala ani vláda. Za těchto okolností nelze ani dále přezkoumat, nakolik byly odposlechy nezbytné v demokratické společnosti.

Výše zmíněné úvahy proto umožňují Soudu uzavřít, že zásah do práv stěžovatelů na respektování soukromého života a korespondence neproběhl v souladu se zákonem. Došlo proto k zásahu do práv obou stěžovatelů zakotvených v článku 8 Úmluvy.

K TVRZENÉMU PORUŠENÍ ČLÁNKU 13 ÚMLUVY

Soud dospěl k závěru i o porušení článku 13 Úmluvy, zaručujícího právo na účinný prostředek nápravy, ve spojení s článkem 8 Úmluvy. Z judikatury Ústavního soudu i Nejvyššího soudu vyplývá, že neexistuje žádný přímý prostředek nápravy, jímž by bylo možné napadnout příkaz k odposlechu či absenci důvodů k jeho vydání. Z těchto důvodů nelze podat ani žalobu na ochranu osobnosti; jedinou možností obrany je ústavní stížnost. Nápravy se nelze domáhat ani dle zákona o odpovědnosti státu, neboť ten vyžaduje zrušení namítaného rozhodnutí pro nezákonnost, a navíc neumožňuje usilovat o náhradu za způsobenou nemajetkovou újmu.